

GAZETELERDE YER ALAN HABER FOTOĞRAFLARINDA KÖTÜNÜN SUNUMU ÜZERİNE BİR İNCELEME

Doç. Dr. Ali Muhammet Bayraktaroğlu
Berrin Bayraktaroğlu

Süleyman Demirel Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü

Giriş: Sorun Sunumu, Amaç ve Önem

Kitle iletişimi kavramı, bilgi, düşünce ve tutumların "belirli bir amaç ve/veya niyet" kapsamında teknolojinin olanakları ekseninde doğrudan kullanımını kapsamaktadır. Eğitimli beyinlerin kontrolünde teknolojik yapı tarafından biçimlendirilen araçların insanın hem gözüne hem de kulağına seslenmesi, toplumsal hafızaya (zihinlere) aktarılma ya da ekilmek ve/veya kodlanma istenilenleri daha etkili kılabilme ve bu doğrultuda bir anlam inşası söz konusu olabilmektedir. Kitle iletişim araçlarının genel anlamdaki işlevlerinin haber vermek, eğitmek, kamuoyu oluşturmak ve ikna etmek olduğu düşünüldüğünde bu araçları elinde tutan "erk'in" toplumsal yapıya doğrudan etkisinin olduğunun söylenmesi mümkündür. Bu bağlamda kitle iletişim araçlarını elinde tutanlar, gündeme getirmek istedikleri herhangi bir konuya ilişkin olarak, toplumu istedikleri şekilde, sürede ve boyutta "anamlarla inşaa" etme sürecine girebilmektedirler. Anlam inşası için tercih edilen yapı radyo, televizyon, sinema, gazete, dergi ve internetten biri, birkaçı ya da tamamı olabilmektedir. Anlam yapıları içerisinde kullanılan "fotoğraflar" aracılığıyla toplumsal içerikli görsel hafıza biçimlendirilmekte, istenilen mesajların zihinlere ekilmesi amaçlanmaktadır. Zihinlerde kısa ve uzun döneme yönelik anlamların oluşturulması bir süreci gerektirir. Dolayısıyla hafızaya önceden ekilen görüntüler genelinde fotoğraflar özelinde yaşam dün-bugün ve yarın;

kişiler iyi-kötü; olaylar ise toplumu olumlu ya da olumsuz etkileyen faydalı-zararlı olarak tanımlanabilmektedirler. Kitle iletişim araçlarının özellikle de görsellik temelli olanların tüketim yoğunluğu göz önüne alındığında, anlam oluşturma sürecinin merkezinde ekme teorisi yer alır.

Ekme (*cultivation*) teorisi George Gerbner aracılığıyla iletişim bilimleri üzerinden sosyal ilişkilerin açıklanması çabalarına kazandırılmıştır. Gerbner'in yaklaşımı görsel hafıza oluşumu ve bu hafızaya bilinçli bir biçimde yerleştirilen kodlardan görsel olanları ön plana çıkarmaktadır. Pennsylvania Üniversitesi (*Annenberg School of Communication*) bünyesinde 1967 yılında şiddetin nedenleri ve önlenmesi konusunda yürütülmeye başlayan araştırma projesi kapsamında, kitle iletişiminin doğrudan ve uzun dönemli etkileri araştırılmaya başlamıştır. Ekme teorisi ile izleyicilerin düşünce, davranış, tutum ve değer yargılarında televizyonun ne tür ve ne düzeyde katkısı olduğunun açıklanması amaçlanmıştır. Ekme ile bireylerin –özellikle topluma ilişkin düşüncelerinde– kitle iletişim araçlarının katkısının açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Nitekim Gerbner çalışmasında görüntülerin en yoğun biçimde tüketildiği televizyonu merkeze almıştır. Toplumun televizyon üzerinden görüntülere olan bağımlılığını ve inanırlığını yaşanan dünyanın anlaşılması ve/veya tanımlanmasındaki öneminden hareketle televizyonun gösterdiği "sunduğu" ile gerçek dünya arasındaki farkı belirtmektedir. Alemdar ve Erdoğan (1998:196)'a göre ekme teorisi televizyonun çağdaş kültürde belirlenmiş hegemonyacı bir rol oynadığını sistemli bir şekilde göstermiştir (Lewis, 1997'den aktaran Alemdar ve Erdoğan, 1998:196). Gerbner, 1970'ler boyunca elde edilen araştırma bulguları çerçevesinde teorisini gözden geçirerek, ekmenin televizyondan izleyiciye doğru tek yönlü bir etki akışı olmadığını, mesajlar ve

bağlamlar arasında süre giden dinamik bir etkileşim süreci olduğunu belirtmiş (Gerbner, 1998); aynı zamanda şiddetin yoğunluklu olarak tercih edilen tema olması bağlamında da "şiddet ve cinsellik doğal televizyon kategorileridir; imaja ve görüntüye dayalıdır. Kompleks diyaloglar veya kapalı kültürel kodlar içeren yapımlar küresel pazarda iyi dolaşamazlar. Böylece, basitlik, kanlılık ve çıplaklık lehine sürekli olarak gelişen küresel bir pazar yapısı açığa çıkmıştır" (Gerbner, 2006) değerlendirmesinde bulunmuştur.

Günümüzde yaşamın anlamlandırılmasında ve toplumsal gerçekliğin üretiminde-tüketiminde hatta yeniden üretiminde kitle iletişim araçları dolayısıyla oluşturulan medyatik söylemin varlığı esastır. Topluma sunulan medyatik söylemler yaşamın öznesi ya da sıfatı olabilmektedirler. Sunulanlar haber değeri taşıyıp, yaşamın merkezinde yer aldığı anda ise haberin tarafsız, saf ve doğal olmadığı, aksine taraflı ve belirli bir amaca yönelik hazırlanmış ve kodlanmış metinler olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Bu bağlamda haber yapıları üzerinden inşa edilen söylemin içindeki kodların tanımlanması ve bilinçli bir biçimde algılanıp, tüketilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Hall (1973), medyadaki söylemlerin taraflılığının yanı sıra kodlamasının nasıl yapıldığının da sorgulanması gerektiğini ifade etmektedir. Bayraktaroğlu (2004:267)'na göre haber ve haberin gerçekliğine tanıklık eden fotoğraf, belirli kodlardan oluşan bir metinlerdir. Gazete üzerinde yer alan haber fotoğrafının kodları üreten özne (profesyonel), profesyonel pratikler ve üretilen ürün arasındaki bağ doğrultusunda oluşur. Bunlar: "foto muhabirinin bakış açısı", "gazetenin kurumsal yapısını oluşturan sahipliği", "ideolojik duruşu", "tipografik öğelerin kullanım stratejisi", "fotoğraf altı-üstü yazısı", "haberlin manşeti", "fotoğrafın yerleştirildiği yer ve kapladığı alan" birlikteliğinde oluşmaktadır.

Günümüzde teknolojinin getirdiği kolaylıklar sonrasında yaşamın yoğun biçimde görsellik üzerine kurulduğu yanılısaması toplumda oluşmuştur. Nitekim görselliğin egemenliği teknolojinin getirdiği bir sonuçtan çok, görseli bilinçli olarak ön plana çıkararak bir biliş ve bilinç yönetiminin sonucudur. Bu bağlamda görsel ile "görüntünün gerçeği anlattığı imajı/düşüncesi toplumsal hafızaya işlenir. Böylece özü görüntü tanımlar. Görüntünün özü tanımladığı bir biliş/bilinç ortamında cehaletin egemenliği ortaya çıkar ve bu egemenlikte değer belirleyicisi olarak görüntü ön plana çıkar. Bu da bilinçsizce görsellerin tüketimini ve tüketim kültürünü destekleyen kapitalizmin mekaniksel, materyalist anlayışını destekler.

1839 yılında fotoğrafın icadı ile başlayan, 1950'li yıllarda televizyonun katılımıyla çeşitlenen ve 2000'li yıllarda internetin sınırsız hız ve erişimiyle zirveye çıkan yaşantımızda görüntülere bağımlı bir yaşam biçiminin oluştuğu görülmektedir. Sartori (2006:11) bu süreci multimedya devrimi olarak tanımlarken, yaşamımızın ve görüşümüzün görme edimine indirgendiğini dolayısıyla *homo-sapiens*'in (bilen insan) yaşamda görüntülere olan bağımlılığın artması sonrasında *homo-videns*'e (gören insan) dönüştüğünü ifade etmektedir. Görüntülere olan bu bağımlılığın bilincinde olan "bilinç endüstrileri" ve/veya "topluma yön verenler", kendi istekleri doğrultusunda yaşam alışkanlıkları, üretim-tüketim biçimleri, toplumsal yapı-kültür, güzel-çirkin, faydalı-zararlı, riskli-risksiz ve iyi-kötü gibi tanımlamaları kitle iletişim araçlarını etkin biçimde kullanmak suretiyle topluma dayatmaktadır. Dolayısıyla, kitle iletişim araçları insanlara hangi konularda fikir sahibi olmaları gerektiğini söyleyebilmekte (Rogers ve Dearing 1988) aynı zamanda da değer yargıları için ölçütler ve standartlar koyarak "fikirlerinin" gelişimine ve bu doğrultuda da kamuoyunun oluşturulmasına doğrudan etkide bulunabilmektedirler (Iyengar 1988).

Toplumsal değer yargıları içerisinde yer alan kavramlar arasında en önemli olanlardan biri de kötü'dür.

Özön (2000:439)'e göre kötü insan açısından ele alındığında izleyiciye sevimsiz gelen, kahraman ile çekişme durumunda olan kişi; yapıt olarak ele alındığında ise işe yaramaz, kusurlu, düşük nitelikte ve kusurlu olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan Budak (2000:474) ise kötüyü klinik psikanalizde psikodinamik açıdan önemli olan korkulan, hoş olmayan özelliklerini tanımlamak için kullanır ve "engelleyici", "nefret uyandıran", "korkulan", "cezalandırılan" ve "sevgisiz" gibi kelimeleri seçer. Akarsu (1998:120) kötüyü felsefi olarak ele alır ve iyinin karşıtı olan, değersiz bulunan, kınamanın, ayıplamanın konusu, ahlak değerlerinin karşıtı, düzen bozucu ve yıkıcı olan her şeyin anlamını oluşturmak için kullanır. Öte yandan dil bilimsel olarak bakıldığında İngilizcedeki "evil" sözcüğü, sözcüğün kuvvetli ve zayıf anlamlarını birbirinden ayırır. Kuvvetli anlamda "kötü", bütün temel anlamlarında iyinin antitezini belirtmek için kullanılır (Macfarlane, 1993:124). Kötü kavramı teolojik açıdan değerlendirildiğinde dünya kötülüğü içeren bir mekan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda kötü olarak algılanan şey daha büyük iyilik için gerçekten zorunlu temel, iyi bir evren yaratmak için zorunlu yan ürün olarak tanımlanır ve gerçek bir var oluşa sahip değildir ve simgesi şeytandır. Şeytan, toplumda kötülüğü isteyen ve insanı kötülüğe yönlendiren gücün kişileştirilmiş halidir. William James, kötüyü "diyalektik bakımdan gerekli bir öge olarak görüp çivilenip zappedilmesi ve kutsanması gerektiğini ifade ederken; Frederick Sontag ise insanlığa saldırarak onları kötü yola saptırmak isteyen şeytanın, Tanrı'nın kendi doğasındaki "iyi" için gerekliliğini ortaya koymaktadır (Russell, 2000:12-25). Bu bağlamda seçilen kavramın "kötü" anlamı o anlamı belirleyen bir gösterge, kişi, yapı ve/veya yüzey tarafından kurgulanan

ya da oluşturulan bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka deyişle "kötü" kavramının anlamı, kullanılan aracın kendine öz yapısı doğrultusunda adeta "görünür/görünmez sihirli bir üst yapının" kontrollü olarak kullandığı araçlar tarafından kurgulanmaktadır. Bu araç fotoğrafta, sinemada, radyo'da, müzikte ya da edebi bir metinde tanımlamanın farklılık göstermesine neden oluşturmaktadır.

Teknolojik dijitalleşmenin etkisi altındaki yaşam sürecinde gerek kendisine gerekse ötekine ilişkin yerelden uluslararasına uzanan bir yelpazedeki bilgilendirmeler doğrultusunda anlam oluşturma çabasında olan bireyler için kitle iletişim araçlarında yer alan haberlerin oldukça önemli bir katkısı vardır. Haberler, radyo, televizyon, gazete ve internet aracılığıyla yaşantımızın içinde önemli bir kesit oluşturmaktadır. Bu bağlamda habercilik ise sözel ve görsel anlatımların bir arada kullanıldığı bir meslektir. Arıcan (2004:38)'a göre haber metni sözel anlatım dilini kullanmaktadır. Gazetelerde sözel ve görsel araçlar bir arada kullanılarak haberin mümkün olan en yüksek etkiyle okura ulaşmasını amaçlamaktadır. Habercilik söz konusu olduğunda haberi oluşturan öğeler arasında yer alan görsel uzantı "fotoğraf" merkezi konuma oturur. Nitekim "görmediğime inanman" söylemi içinde yer alan bireyler açısından yaşam ve gerçek olgusu gözün gördüğü ve/veya tanık oldukları üzerinden kurulur. Dolayısıyla görülen şey gerçek, görülmeyen ise "kaynağına göre" söylenti-fısıltı şeklinde algılanıp, tanımlanır. Bu bağlamda genelde haberin, özelde ise haber fotoğrafının konusunu insan ve/veya toplumsal yapı içindeki insan davranışları oluşturur.

Haber fotoğrafları, fotoğraf makinası, fotoğrafı çeken kişi, fotoğrafın yayınlandığı yüzey (bu çalışma kapsamında gazete), yayın sahibi (patron-yatırımcı), fotoğrafın yayınlanabilirliğine karar veren editör, kurumun ideolojik söylemi bağlamında üretilen

(oluşturulan/kurgulanan) ve topluma sunulup, okuyan kişi tarafından tüketilen göstergelerdir. Gazeteler bağlamında enformasyonun kullanılıp toplumsal hafızaya biliş işlenmesi söz konusu olduğunda sadece yazılı metin (sembol olarak alfabe) değil aynı zamanda görsel metin (fotoğraf, grafik, karikatür) de kullanılmaktadır. Ancak gazetenin yazılı olanı ön plana çıkarılırken, görsel olanın, özellikle fotoğraflarla ilgili araştırmaların Türkiye’de yeni artmaya başladığı gözlemlenmektedir. Bu gerekçeler ışığında çalışmanın amacı bir kitle iletişim aracı olan gazetelerde yer alan haber fotoğraflarında “kötünün” anlamının nasıl kurgulandığının ve/veya nasıl inşa edildiğinin sorgulanmasıdır. Anlamın inşa edilen bir yapıya sahip olması ve gücü elinde tutan egemen yapının topluma sunulan göstergelerin anlamının biçimlendirebilme özelliği, sunulanların değer yargıları –bir diğer ifadeyle bireyin kültürel çerçevesi– içinde “kötü” kavramının anlamını belirler. Dolayısıyla Gerbner’in geliştirdiği ekme teorisi bağlamında kötü, düşünsel üretim yapan güç yapısı (medya profesyonelleri) tarafından oluşturulan, ekilip kurgulanan, dönemsel değişkenlikler gösteren, geçişkenlik özelliğinden ötürü önceden ekilip, gelecek süreçte ortaya çıkabilen bir yapıyı temsil eder. Bir başka deyişle bu çalışma kapsamında görsel hafızanın biçimlendirilmesinde gazetelerde yer alan haber fotoğrafları aracılığıyla ‘kötü imi’nin nasıl ekildiği ortaya konulmuştur. Yaşantımızın vazgeçilmez unsuru haline gelen görüntüler genelinde ve haber fotoğrafları özelinde, gördüğüne inanan insan kitleleri tarafından oluşturulan toplumsal yapının ve görsel hafızamızın güvenilirliğinin sorgulanması gerekmektedir. Bu durumda da gerek gazetelerde gerekse televizyon haberlerinde yer alan görüntüler karşısında bilinçlenmeyi ve bilinçli bir şekilde gösterilene tüketebilmeyi/okuyabilmeyi gerektirmektedir. Nitekim Sartori (2004:64-65) en geçerli haber olarak ‘görselleştirilmiş’ olan haberi

vurgulamaktadır. Bu süreçte gerek gazete gerekse televizyonda yer alan özellikle de kalıcı olmayan, anlık olarak tüketilebilen, kurgulanmış haberlerin suni ve şişirilmiş olduğunun da altını çizmektedir. Habere bahse konu edilen bakış açısından bakıldığında herhangi bir araç tarafından ezilen tavuğun bile haber yapılabildiği görülmektedir.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde kitle iletişim araçları içerisinde gazetelerde yer alan haber fotoğraflarında kötü iminin nasıl kurgulanıp, toplumsal hafızaya nasıl ekildiğine ilişkin bir çalışmanın 'görece' ihmal edilip, yapılmamış olması önemli bir eksiklik olarak görülmüş ve bu çalışma ile eksikliğin belirli bir ölçüde de olsa giderilmesi hedeflenmiştir.

Kuramsal Çerçeve

Bu çalışma, kitle iletişim araçları içerisinde gazetelerde kullanılan haber fotoğraflarının bir takım mesajlar barındıran kodlanmış ideolojik görsel göstergeler olarak tanımlandığı ve ekilen görseller üzerinden kurgulanan yaşamın stilize edilerek sunulduğu, dolayısıyla da bilinçli olarak medya/bilinç endüstrileri tarafından dayatılan bir söyleme sahip olduğu üzerine tasarlanmıştır. Haber bağlamda yaşama konu oluşturan oluşumların gazetelerde yer alan haber fotoğraflarındaki sunuluşu gerçekliğin 'salt ispatı' değil; yaşamın kurgulanmış ve/veya inşa edilmiş görsel göstergeler üzerinden topluma aktarılmasıdır. Haber fotoğrafları, içinde bir takım mesajlar barındıran kodlanmış ideolojik görsel göstergelerdir. Bu göstergeler kurgulanabilir ve toplumun hafızasına ekilir. Ekilen göstergeler içinde yer alan "kötü" olgusu diğer göstergeler ile karşılaştığında anlam kazanır ve ifade bulur. Dolayısıyla kötü, istenilen yönde değiştirilebilir ya da manipüle edilebilir iletiler aracılığıyla kurulan bir iletişim sürecidir. Bu süreçte bireylerin algısında, duygu ve düşüncelerinde bir kanı oluşturulup,

davranış değişikliğine girmeleri hedeflenir. Kitle iletişim araçları kişilerin algısını merkezi konuma oturtup, tutumlarını ve davranışını etkileyebilecek kodlar ekseninde sıklıkla tekrar edilebilen ileti alış-verişinin yapılmasını kapsar. Bu bağlamda sunulan görüntülerin sıklıkla tekrar etmesi ile yerleştirilen görsel metaforlar, önceden yerleştirilen mesajların ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır. Nitekim Lippmann (1927:81), insan davranışlarının önceden kazandırılmış olan görsel alışkanlıklar aracılığıyla şartlandırılmış olduğunu, beyne önceden yerleştirilmiş olan sterotip olgular sayesinde bireyin görmeden olgular hakkında bilgi sahibi olmasına olanak sağladığını ifade eder. Lippmann'ın bakış açısından yapılacak olan bir değerlendirmede toplumu ilgilendiren olayların kitle iletişim araçlarından gazeteler üzerinden sunumunda gazetenin ideolojik çizgisinin ve kurumsal yapısının toplumsal/görsel hafızada "kötü" yargısı bilinçli olarak oluşturulabilirliğini karşımıza çıkarmaktadır. Nitekim günümüzde kitle iletişim araçları üzerinden toplumsal boyutta tüketilebilecek bir fikri aktarmanın ve/veya dayatmanın en güvenli yolu, yaşanmış gerçeğin ispatı olarak algılanan fotoğrafları istenilen amaç(lar) doğrultusunda kullanmaktır. Dolayısıyla bir konuya, olaya ya da bir kişiye ilişkin fikirlerin oluşumunda kullanılan görüntülerin şartlı refleks sendromu oluşturduğu söylenebilecektir. Bu yaklaşım, eleştirel iletişim kuramında sıklıkla başvurulan maddi üretim araçlarına sahip olan sınıfın aynı zamanda zihinsel üretim araçlarına da sahip olduğu (Marx ve Engels, 1996) postülasına dayanmaktadır. Bu çerçevede yürütülen çalışmanın soruna yaklaşım tarzının eleştirel iletişim kuramı ile bağlantılandırılarak kurgulandığı ifade edilebilecektir. Eleştirel iletişim kuramcılarının (D. Smythe, H. Schiller, A. Matterlart, E.P. Thompson, S. Hall, S. Ewen, Chomsky, vd.) kitle iletişim araçları üzerine yaptıkları değerlendirmelerde yaşamın merkezinde yer alan gerçeğin

kurgulanabilirliğinin altını çizdikleri görülmektedir. Bir başka deyişle eleştirel iletişim kuramında 'gerçek', egemen güçlerin çıkarları doğrultusunda kurgulanabilir ve 'istenilen amaç' doğrultusunda yeniden ambalajlanıp sunulabilir anlamlardır. Aslında sunulan ve kitleselleşen gerçeklik, toplumsal ilişkilerde gücü elinde tutan grupların ve/veya yönetici sınıfın gerçeklik anlayışıdır. Bu yaklaşım bağlamında yaşamın içinden gelen haber kurgulanmış gerçeğin temsili, haberin omurgasını oluşturan haber fotoğrafı (içerdiği kötüyü belirleyen göstergeleriyle/kodlarıyla) ise yine kurgulanmış gerçeğin göstergesi (imi) dir. Haberi ve haberin görsel temsili olan haber fotoğraflarını kullanan kaynaklar farklılaşsa bile, izleyiciye ya da okuyucuya sunulan haber ve/veya enformasyon, kontrolü elinde tutanların ele aldıkları konuyu/kavramı istedikleri gibi seçip, biçimlendirmeleri açısından bir engel teşkil etmez. Bilgiyi stratejik bir kaynak olarak gören anadamar iletişim teorisyenlerinden Daniel Bell'e göre sorun bilginin teknik bileşenlerinin ayrıntılandırılması, maliyet boyutunun dengelenmesi, tercih yelpazesinin genişletilmesi ve kullanıcıları için daha bilinçli ve sorumluluk duygularının yoğunlaştığı bir ortam oluşturulması iken; eleştirel iletişim kuramcılarında Herbert Schiller'e göre ise bilginin stratejik bir kaynak olup olmadığına ilişkin her hangi bir karar vermeden önce sonuçlarının ne olacağı hakkında sağlıklı bilgilere sahip olunabilmesi ve bu bilgilerin uygarlığın çıkarları için ahlaki sınırlar içerisinde denetim altında kullanılabilmesi gerekmektedir (Schiller, 1993:242). Eleştirel iletişim kuramı, bilgiyi elinde tutan yapının toplumsal gücü de elinde tuttuğu ön kabulüne dayanmakta ve yaşanan gerçekliğin kodlanması sürecinde bilgiyi elinde tutan aktörlerin aktif bir rol üstlendiğini varsaymaktadır.

Kapsam:

Dünyanın kaynayan kazanı olan Orta Doğu günlük trajik olaylara konu olduğu gibi son zamanlarda İsrail'in "vatandaşlarının can güvenliğini sağlama" gerekçesi ile Filistin topraklarına havadan ve karadan saldırması sonucunda her geçen gün onlarca sivil kadın-çocuk, yaşlı ve gencin ölümüne tanık olunan bir tarihi yaşamaktadır. Uluslararası kamuoyunda "İsrail dehşeti" gündeminin olduğu tarihlerde, ulusal ölçekteki gündem ise "Ergenekon davası" üzerinden kurulmuştur. İsrail'in, Filistin topraklarını bombaladığı Aralık 2008-Ocak 2009 döneminde Türkiye'nin değişik şehirlerinde de farklı menşeli bomba ve silahlar bulunmuştur. Dolayısıyla insan yaşamının mutlaklığı dünyanın değişik yerlerinde atılan ve bulunan bombalar üzerinden sonlandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Yaşamın meşru olmayan bir takım değerler üzerinden sonlandırılması kötülüğün hakimiyeti ele geçirmesinin temel göstergesi olarak değerlendirilebilir. Nitekim 27 Aralık 2008 tarihinde İsrail'in Filistin topraklarına yoğun bombardıman ateşi ile saldırı başlatmış, Birleşmiş Milletlere ait insani yardım amaçlı malzemelerin içinde bulunduğu binalar, basın mensuplarının yerleştiği oteller, hastaneler dahil olmak üzere pek çok yerleşim alanı adres sormayan bombalar tarafından yok edilmeye çalışılmıştır. Bu süreçte, tamamına yakını Filistinli olmak üzere, 410'u çocuk, 104'ü kadın toplam 1300 kişi öldürülmüş; 1855'i çocuk, 785'i kadın toplam 5340 kişi de ağır biçimde yaralanmıştır. 1500 ev tamamen yıkılırken 20.000 ev ise kısmen hasar görmüş; Filistin topraklarında toplam 1.6 milyar ABD Doları büyüklüğünde hasar meydana gelmiştir.

Bu araştırmanın kapsamını 27 Aralık 2008 - 27 Ocak 2009 tarihleri arasında 30 gün süreyle 1. sayfası incelenen Sabah gazetesi oluşturmaktadır. Sabah Gazetesi'nin araştırma örneği olarak seçiminde göz önüne alınan iki temel ölçüt "görsellik" ve "kurumsal ideolojik yapı"

olarak belirlenmiştir. Bilindiği üzere Sabah gazetesi mevcut iktidarın siyasal ve sosyal politikalarını destekleyen Çalık Holding tarafından 2008 yılında ihale yoluyla satın alınmış ve Turkuvaz Şirketler Grubu bünyesine dahil edilmiştir. Satın alınmasını takiben Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'nin politikalarını 'liberal yaklaşım' üzerinden meşrulaştırmaya çalışan bir kurumsal politikaya ve yayın içeriğine sahip çıkan Sabah gazetesi, kullandığı haber fotoğrafları açısından görsellik oranı yüksek olan ulusal gazeteler arasında gelmektedir. Nitekim görsellik açısından oldukça fazla fotoğraf haberini bünyesinde barındıran ve liberal-popüler basının temsilcisi olan Sabah gazetesi, ideolojik söylemi itibarıyla 'görece' tüm kesimlere seslenen bir duruşu ortaya koyduğunu iddia etmekte; haber içeriği itibarıyla ise iktidar politikalarını olumlayan bir söyleme sahip çıkmaktadır. Bu doğrultuda Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Başkanı olduğu Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kurumsal yapısı olarak ifade ettiği (etnik milliyetçilik yapmamak, dini inanç farklılıklarını gözetmek ve tüm kesimlere hitap etmek) söylemi ile Sabah gazetesinin haber söylemi paralellik göstermektedir. Ayrıca Sabah gazetesi yapısı itibarıyla Türkiye'nin en çok haber fotoğrafı kullanan gazeteleri (Hürriyet, Posta, Akşam, Star ve Milliyet) arasında yer almaktadır. Sabah gazetesinin kurumsal yapısı sorgulandığında ise medya profesyonelliği yanılsaması içinde olduğu açıkça görülmektedir. Nitekim mevcut iktidarın politikalarını olumlayan ve bu politikaları egemen ideolojik konum olarak pozisyonlandıran haber içeriğinde, eleştirilere ve karşı çıkışlara gerek-yeter düzeyde yer verilmediği görülmektedir. Bu bağlamda mülkiyet ilişkisinin ve güç odakları ile olan bağ yapılarının haberin taşıyıcı yüzey üzerindeki kullanımını doğrudan etkilediği varsayımı önem kazanmaktadır.

Yöntem:

Bu çalışmada medyada yer alan haber fotoğraflarındaki kötü iminin temsili/kullanımı, içerik çözümlenmesi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma örneği olarak belirlenen gazete (Sabah Gazetesi) üzerinde yapılan niceliksel analiz ekseninde kötü imi'nin haber fotoğraflarındaki sunuluşu, fotoğraf kullanım biçimi (anlamın manşet, fotoğraf altı-üstü yazı ile nasıl kurgulandığı) bağlamında irdelenmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmanın ilk evresinde tanımlayıcı-betimleyici bir tarama yapılmış, bu kapsamda Sabah Gazetesi'nin 27 Aralık 2008-27 Ocak 2009 dönemindeki nüshalarının ilk sayfasının görüntülerine internetten indirmiş ya da satın alınan gazetelerin ilk sayfalarının fotoğraflarını çekilmek suretiyle 1 aylık 1. Sayfa görselleri elde edilmiştir. Ayrı ayrı her gün gazetenin birinci sayfasında yer alan görseller sayılmış ve kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler ekseninde Sabah Gazetesi'nin birinci sayfasında yer alan haber fotoğraflarında kötü imi İsrail'in Filistine yapmış olduğu saldırılar ve Türkiye'deki Ergenekon oluşumu üzerinden haber fotoğraflarının tipografik öğeler yardımıyla nasıl kodlandığı bağlamında sorgulanmıştır. Kötü iminin göstergeleri "Ergenekon", "İsrail'in Gazze saldırıları" ve "Diğer" (cinayet, ihmal sonucu ölüm vb) başlıkları şeklinde saptanmıştır. Saptanmış olan bu kategoriler eksenindeki görseller bağlamında Sabah Gazetesi'nde yer alan haber fotoğraflarında kötü imi'nin nasıl kurgulanıp/kodlanıp okuyucuya sunulduğu sorgulanmıştır.

Bulgular ve Değerlendirme:

Sabah Gazetesi'nin araştırmaya konu olan birinci sayfasında kullanılan toplam fotoğraf sayısı araştırma dönemine oranlandığında günde ortalama 14.8 (yaklaşık 15) görsel ögenin 1. sayfada kullanıldığı bulgulanmıştır. Günlük olarak yapılan değerlendirmelerde hemen

hemen her gün köşe yazarları ile ilgili bilgilendirici kutucuk içinde güncel konuya ilişkin yazının başlığı ve kısa özeti ile birlikte fotoğraflarının kullanıldığı saptanmıştır. Yine hemen her gün sayfa altında 'gündeme' ilişkin bir karikatürün yer aldığı görülmektedir. 30 günlük tarama sırasında toplam 388 görselin birinci sayfada kullanıldığı, bunlardan 91'inin ise çalışma kapsamında belirtilen kötü imini temsil ettiği görülmektedir. Bunlardan 21'i İsrail'in Gazze saldırıları, 53'ü Ergenekon ve 17'si Diğer (cinayet, ihmal sonucu ölüm vb) kategorisine dahildir. Ayrıca Ergenekon konulu 6, İsrail saldırılarıyla ilgili olarak da 1 karikatüre rastlanılmıştır. Kategori dışı 290 fotoğrafın ağırlığı yazar tanıtımına yöneliktir. Ayrıca promosyonlarla ilgili görsellere de belirlenen süre içerisinde gazetenin ilk sayfasında rastlanmış olup, bu öğelerin kötü ile bağlantısı olmadığı ön kabulü ile değerlendirmeye alınmamışlardır. Yine bu süreç içinde politikacıların, tanınmış ünlü kişilerin (şarkıcı-manken-futbolcu) görselleri de 290 fotoğrafın içinde görece önemli bir yer tutmaktadır.

Bu çalışma kapsamında kötü kavramının medyada "haber fotoğraflarında" yansımalarına ilişkin olarak yapılan araştırma doğrultusunda araştırma örneği olarak Sabah gazetesi seçilmiştir. Sabah gazetesi 30 gün süre ile takip edilmiş ve gazetenin 1. sayfası (vitriini) üzerinde yapılan tarama sonucunda toplam 388 imaj kullanıldığı saptanmış olup bunların arasından sadece 91 haber fotoğrafın "kötü" kavramıyla olan bağlantısı bulgulanmıştır. Sabah gazetesinde kötü imini temsil eden 2 ana başlık söz konusudur. Bunlar: 'İsrail'in Gazze saldırıları' ve 'Ergenekon'dur. Bu ana başlıkların altında güne ilişkin belirli süre boyunca gündemde kalan bir takım alt öğelere (cinayet, ölüm, vb.) de yer verilmiştir.

Yapılan 30 günlük tarama sonucunda Sabah gazetesi'nde vurgulanmak istenen haberin "tek başına" ilk sayfanın merkezinde yer

verildiği, dolayısıyla görsel etki merkezinin oluşturulmasında sayfanın ortasında kullanılan haber fotoğrafı üzerinden gerçekleştirildiği saptanmıştır. Ayrıca kullanılan manşetlerin iri ve siyah puntolarla gazetenin üst kısmına atıldığı, önemli olan alt başlıkların da kırmızı bir zemin üzerine iri beyaz puntoların kullanımı şeklinde kendini gösterdiği görülmektedir.

Sabah gazetesi mevcut iktidarın siyasal ve sosyal kararlarını olumlayan liberal yaklaşıma sahip bir yayın politikasına sahiptir. Dolayısıyla Ergenekon soruşturması kapsamında gerçekleştirilen adli haberler ile haber fotoğraflarına ağırlıklı olarak yer verildiği ve okuyucu kitlenin fotografik öğeler desteğinde bilgilendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra Sabah gazetesinin İsrail'in Gazze saldırılarına ilişkin olarak liberal yaklaşım çizgisinin ötesine geçen bir yayın politikası izlediği de görülmektedir. Bilindiği gibi liberal yaklaşım "*bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler*" şeklinde özetlenen ve doğrudan taraf olmaktan ziyade konjunktürde merkezi bir konumda yer almayı içeren bir duruşa sahip çıkmaktadır. Ancak, Sabah gazetesi'nin hükümetin ve iktidar partisinin Filistin açılımları doğrultusunda, diplomasi haberlerinde İsrail saldırılarına karşı liberal yaklaşımın ötesine geçen bir tavra sahip çıktığı ve liberal yaklaşımın denge arayışına dayalı siyaset ilkesinin dışında bir konumu benimsediği, kullanılan fotoğraflarda ve haber manşetlerinde dahi açıkça görülmektedir.

27 Aralık 2008 ile 27 Ocak 2009 tarihleri arasında Sabah gazetesi'nin birinci sayfasında yapılan tarama sonucunda "İsrail'in Gazze saldırılarına" ilişkin olarak toplam 21 haber fotoğrafı, 1 karikatür ve 2 şekil (harita) kullanıldığı saptanmıştır. Haber fotoğraflarında ağırlıklı olarak şiddet içeren görüntüler büyük boyutlarda kullanılırken, saldırıların durdurulmasına ilişkin diplomasi çalışmalarına yer veren

haber fotoğrafları ise daha çok küçük boyutlarda kullanılmıştır. Bir aylık süre zarfında aynı görsel ögenin tekrar kullanımına rastlanmamıştır. Öte yandan "Ergenekon" soruşturmasına yönelik olarak Sabah gazetesinin birinci sayfasında toplam 53 haber fotoğrafı kullanılırken, 6 karikatür kullanıldığı bulgulanmıştır. Dava kapsamında yürütülen kazı çalışmalarına ilişkin 3 haber fotoğrafı ve bulunan bombalarla ilgili olarak 5 haber fotoğrafın kullanıldığı görülmektedir. İbrahim Şahin 8, Levent Ersöz (2 sivil – 1 resmi üniformalı) 3, Yarbay Mustafa Dönmez (tamamı resmi üniformalı) 3, Sanık Göktaş 2 ve Tuncay Güney'e ait olarak da 2 haber fotoğrafının kullanıldığı saptanmıştır. Sabah gazetesinde Ergenekon soruşturması kapsamında doğrudan ya da dolaylı olarak ilgisi olan 30 (tamına yakını küçük boyutlu) haber fotoğrafına da yer verilmiştir. Son olarak "Diğer" olarak adlandırılan son kategoride ise toplam 17 haber fotoğrafının kullanıldığı saptanmıştır. Bunlar 4 cinayet, 6 ihmal sonucu gaz zehirlenmesi, işkence, kavga, hırsızlık, kaçırma ve alay etme şeklinde toplam 7 haber fotoğrafının kullanıldığı görülmektedir.

Sabah gazetesinin Ergenekon soruşturması konusunda tekrar eden fotoğraf kullanma stratejisi sergilediği saptanmıştır. Nitekim İbrahim Şahin'e, Yarbay Mustafa Dönmez'e ve Emekli Tuğgeneral Levent Ersöz'e ait olarak kullanılan tüm fotoğraflar tekrarlıdır. Ergenekon sürecine ilişkin Sabah gazetesinde yer alan haber fotoğraflara ilişkin taramada İbrahim Şahin'e ilişkin görüntülere ağırlıkla yer verildiği görülmektedir. İbrahim Şahin'in "siyah bir elbise" ile gösterildiği fotoğraflar aracılığıyla kendisinin geçmiş dönemdeki Susurluk Olayları ile bağlantılandırıldığı ve halen Ergenekon davasında yargılama süreci devam etmesine rağmen kesin karar verilmiş ve suçlu olduğu hükme bağlanmışcasına olumsuz bir izlenimin kurgulanmaya çalışıldığı söylenebilir. Benzer biçimde soruşturma kapsamında

gözüne alınan Yarbay Mustafa Dönmez ile Emekli Jandarma komutanlarından Tuğgeneral Levent Ersöz'ün tekrar eden görüntüleri için de benzer bir tanımlama yapılması mümkündür. Ayrıca gözüne alınan diğer emekli askerlere ilişkin haber fotoğrafları da göz önüne alındığında Sabah gazetesinin Ergenekon soruşturması kapsamındaki tavrının 'iktidarın söylemine yakın olma' temelinde biçimlendiği iddia edilebilecektir. Nitekim, Sabah gazetesinde Ergenekon soruşturması kapsamında 1. sayfada kullanılan fotoğrafların kapladığı alan ve adet olarak İsrail vahşetini konu edinen haber fotoğraflarının kapladığı alan ve sayıdan daha çok olması, gazetenin "iktidar politikalarıyla uyumlu" bir yayın içeriğine sahip çıktığının, dolayısıyla dünyayı ilgilendiren bir konudan çok ülkeyi ilgilendiren "Ergenekon" konusunu gündeme taşıdığını göstermektedir. Bu bağlamda gazetede gündemin Ergenekon ya da Ergenekon'un Türk Silahlı Kuvvetleri ile olan bağlantıları üzerinden kurulması, darbeler ve siyasete askere müdahalelerle anılan Türk politik tarihinde, '*yeni sivil bir karşı eylem mi başlamıştır?*' sorusunu akıllara getirmiştir.

Araştırma sürecinde uluslararası kamuoyu Gazze'de gerçekleşen İsrail saldırılarının insanlığa olan etkilerini tartışırken; Türkiye'nin ulusal gündeminin Ergenekon davası üzerinden kurulduğu görülmektedir. Dünya kamuoyunda, İsrail'in fosfor bombası dahil her tür kitle imha silahını hedefine ulaşmak adına kullandığı günlerde orantısız güç uygulayıp/uygulamadığı tartışılırken; Türkiye'de ise ülkenin pek çok yerinde yapılan kazılar ile insanın 'yaşama özgürlüğüne' ve 'meşru iradeye' karşı konumlandırılan bir oluşumun varlığının ispatlanıp/ispatlanamayacağı tartışılmıştır. Her iki olayın merkezinde de bombalar ve silahlar üzerinden yaşam özgürlüğünün sonlandırılması yer almaktadır. Bu bağlamda 'kötü', yaşam özgürlüğünü sonlandırmaya çalışan bir ülkeyi, oluşumu, kişileri ya da

örgütsel göstergeyi temsil etmektedir. Bu oluşumun kitle iletişim aracı olan gazetelerdeki sunumu da haber fotoğraflarında 'kötü'nün temsili durumundadır.

Sabah gazetesinin haber fotoğrafı kullanım strateji incelendiğinde birinci sayfanın adeta kaynaşma kazanı (*melting pot*) stratejisine sahip çıktığı görülmektedir. Bu sayfada ünlü-tanınmış kişiler, futbolcu, manken, politikacı ve günü ilgilendiren "gündemi belirleyen" trajik olan ya da olmayan haberlerin bir arada sunulduğu görülmektedir. Sunum sırasında tek büyük bir fotoğraf kullanıldığı gibi mavi büyük bir zemin oluşturup onun içerisine birden fazla aynı konu ile ilgili büyük-küçük fotoğrafların bir araya getirilip sunulduğu da görülmektedir. Mavi zemin kullanılan çalışmalarda tipografi (yazı karakteri) büyük harflerle ve beyaz ya da kırmızı ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Bu sayede yazı karakteri üzerinden başlığa ve fotoğrafa dikkat çekilmeye yönelik bir görsel strateji oluşturulduğu söylenebilir. Haber başlıkları oldukça dikkat çekici olarak seçilmekte olup sürmanşetten verilenler ağırlıklı olarak siyah ve büyük harf kullanımı ile sunulmaktadır. Sabah gazetesinde kullanılan haber ve habere konu oluşturan haber fotoğrafları genel anlamda değerlendirildiğinde aynı sayfada sunulan manken-ünlü, futbol-taraftar, TRT'nin Kürtçe yayınlara başlaması, katliam, cinayet ve afet (deprem) gibi haberlerden oluştuğu görülmektedir. Liberal anlayış ekseninde bu tür bir karmanın oluşması gündemi belirleyenler açısından gündemde dikkatin başka tarafa çekilmesi ve/veya soğutulması açısından önemli bir strateji olarak değerlendirilebilir. Toplumsal anlamda dikkatin başka taraflara çekilmesi söz konusu olduğunda ilk akla gelen spor (futbol) ve ünlülerin hayatıdır. Bilindiği üzere futbol dünya genelindeki en önemli eğlence ve sosyal kaçış araçlarından birisidir. Sosyolojik bakımdan futbol kaynaşma kazanı

içerisinde işlevsel olan bir bedensel faaliyettir. Futbolda sporcuların bedensel performansları görsel olarak mitleştirilirken, izleyicilerin bedensel performansı ise tüketim eylemleri (karşılaşmaları reklamlar eşliğinde televizyondan izlemek, radyodan dinlemek, stadyumlara gidip kulüp store'larından alışveriş yapmak, logolu ürünleri satın almak vb.) aracılığıyla mutlaklaştırılmaktadır. Türkiye'de ulusal liglerde yer alan ve 3 büyükler olarak adlandırılan futbol kulüplerinin birbirlerini karşı karşıya getirecek haberler ile sunulması gündemin başka bir bağlamda inşa edilmesi için önemli bir araç olarak göze çarpmaktadır. Bu bağlamda 'Fenerbahçe', 'Beşiktaş' ya da 'Galatasaray' ile ilgili haberlerde diğerlerinin ötekileştirilmesi ve taraftar sayıları üzerinden bir sportif egemenlik polemiğinin kurgulanmaya çalışılması araştırma örneğinde gündem belirleme çabalarının en açık göstergesidir. Yine araştırma döneminde Sabah gazetesinde ünlü bir mankenin çocuğunu düşürmesine ağırlıklı olarak yer verilmesi, futbol takımlarının taraftar polemiğinin şürmanşetten verilmesi ile birlikte düşünüldüğünde; TRT'nin Kürtçe yayın yapan kanalını hizmete sokmasına yönelik gelebilecek olası kamuoyu tepkisinin hafifletilmesi ve gündemin popülerleştirilip, değersizleştirilmesi işlevi bakımından önem taşımaktadır. Deprem ve sismik hareketlilik tahminleri haberleri ile cinayet soruşturması (Hrant Dink) haberlerinin de sayfa altından verilmesi bir bütün olarak düşünüldüğünde; Sabah gazetesinin araştırma kapsamında incelenen döneminde, İsrail'in Gazze saldırıları sonrasında ölenlerin konu edildiği haberlerin içerik olarak boşaltılmış, bir başka deyişle sıradanlaştırılmış olduğu görülmektedir. Trajedilerin, afetlerin, maddi ve manevi felaketlerin, yıkımların ve cinayetlerin, manken ve futbol camialarındaki sıradan günlük olaylarla birlikte adeta bir kazanda kaynaştırılıp sunulması sonrasında, yaşamın anlamının hiçleştirilmeye çalışıldığı, medya aracılığıyla toplumun adeta daha da

kaderci bir yaklaşıma sürüklenmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu durumda yaşamın içinde yer alan bir cinayet ya da İsrail tarafından kullanılan msket bombaları aracılığıyla öldürülen çocuklar, kadınlar ve erkekler sıradan "olağan" olaylar haline gelmektedir. Dolayısıyla bir kitle iletişim aracı olarak gazete üzerinde kullanılan görseller aracılığıyla, toplum her şeyi olağan karşılayan, kendi başına gelmediği sürece daha da kaderci bir yapıya bürünen, yaşam karşısında konformistleşen ve daha da pasif tutum almaya yöneltilen görsel kodlamalarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, egemen yazılı basın ideolojisinin, gündelik yaşamın bilinç endüstrileri tarafından olağanlaştırılmak suretiyle seyirlikleştirilmesine hizmet etme yönünde işlediğini açıkça göstermektedir.

Sonuç:

Sabah Gazetesi'nde yer alan haber fotoğraflarında kötü imi'nin nasıl kurgulanıp, kullanıldığına ilişkin yapılan analiz doğrultusunda öncelikle haber fotoğrafının gazete üzerinde nasıl konumlandığı, ardından da görseller ile tipografik göstergeler arasındaki bağlantı sorgulanmıştır. Yapılan araştırma ekseninde gazetelerin birinci sayfaları gazetenin bir tür özeti ve içerik çatısı olduğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim en çarpıcı haberler ilk sayfa üzerinden verilmektedir. Ayrıca gazete üzerinde yapılan gözlemler doğrultusunda haber fotoğraflarının üç aşamalı önem sıralaması doğrultusunda manşet üstü, manşet altı ve sayfa altı (ayak) şeklinde sayfa üzerine yerleştirildiği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca araştırma sonucunda elde edilen en önemli saptamalardan biri haber fotoğrafının gazete üzerinde tek başına yer alan bir gösterge olmadığıdır. Nitekim gazete üzerinde yer alan bir haberin ve haber fotoğrafının okunmasında görsel ile beraber kullanılan yazı (metin), yazıyı oluşturan tipografik göstergeler de

anlamın oluşumunu ve/veya kurulumunu doğrudan etkileyebilmektedir. Dolayısıyla gazetenin ideolojik çizgisi ekseninde haber fotoğraflarının kullanılış stratejisi kötü iminin nasıl kodladığı ortaya çıkararak göstergelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda kötü iminin bir anlam olarak kitle iletişim kanalları içerisinde yer alan gazetelerde nasıl kurulduğu (inşa edildiğini) sorgulanmıştır. Yürütülen araştırma doğrultusunda taşıyıcı yüzey olarak ifade edilen gazetenin haber ve haber fotoğrafı kullanım stratejisinin anlamın kuruluşuna (inşasına) gazetenin ideolojik duruşu doğrultusunda gerçekleşmesinin mümkün olduğu söylenebilir. Öyle ki haber fotoğraflarının maşet ve fotoğraf altı yazılarının bilinçli bir biçimde seçilip, gazetenin ideolojik çizgisi doğrultusunda biçimlendirildikten sonra topluma sunulmaktadır. Bir başka deyişle gazetede kullanılan haber fotoğrafları maksatlı bir biçimde "seçilmiş olanın" işlenmesi ve yazı ile birlikte biçimlendirilip anlamını kuvvetlendirmek suretiyle okuyucuya sunulmasını içermektedir. Nitekim gerek İsrail'in Gazze saldırılarında gerekse Ergenekon davası sürecinde kullanılan haber fotoğraflarının kimi zaman eritmeler ve/veya soyutlamalar aracılığıyla bağlamlarından koparılıp adeta yeni bir bağlam oluşturulmak suretiyle sunulması bunun en önemli göstergesi olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla taşıyıcı yüzey olarak kullanılan gazetenin ideolojik söylemi haber fotoğrafının anlamını doğrudan etkileyecek stratejiler geliştirmekte ve belirlemektedir. Burada üzerinde durulması gereken bir diğer önemli başlık ise Ergenekon üzerinden oluşmaktadır. Nitekim Ergenekon davası haberlerine konu oluşturan kişilere ilişkin görüntülerin sunulmasında 'aynı görüntülerin tekrarlanarak kullanılmış olması' bilinçli bir tercih ve yayın politikasının parçası olarak değerlendirilebilecektir. Nitekim aynı görüntülerin defalarca yayınlanması (hedef kitleye ekilmesi) istenen/beklenen bir takım

amaçlar doğrultusunda toplumsal boyutta biçimlendirilmiş görsel bir hafızanın oluşmasının zemini hazırlamaktadır. Öyle ki, dönemler, olaylar ve kişiler bazında yaşamın görüntüler aracılığıyla anlamlandırılması, farklı araştırmalarda toplumun en güvenilir kurumları sıralamasında en üst sırada yer alan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin itibarının Ergenekon davası üzerinden zedelenmesinin hedeflendiği ya da İsrail'de hangi parti ya da siyasal güç iktidarda bulunursa bulunsun Müslüman Filistin toplumunun maddi ve manevi varlığını yok etme yönünde çabalar sergilediğine ilişkin korkuların harekete geçirildiği farklı gündemlerin inşa edileceğini açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak yaşama ilişkin bilgilerimiz de yaşam tarzımız da görsel imgeler tarafından biçimlendirilmektedir. Gazetelerde yer alan fotoğraflarda, anlam kurgulanarak sunulmakta ve bu bağlamda neyin kötü olduğu gazetenin sahipleri ve/veya o gazeteyi kontrol eden güç tarafından tanımlanmaktadır. Her geçen gün kötü kavramına ilişkin kodlamalar hafızamıza ekilmekte klişe 'sterotip' kötü kavramı inşa edilmektedir. Bu bağlamda Ergenekon oluşumuna konu olan kişiler Sabah Gazetesi'nce kötü imi'nin göstergeleri olarak sunulmakta, ancak içerik Gazze'de gerçekleştirilen katliamların –ki bunların birer insanlık suçu olduğu akıldan çıkarılmamalıdır– önüne geçmektedir. Dolayısıyla kanaatlerin oluşturulmasında ve davranış biçimlerinin yerleştirilmesinde kitle iletişim araçları ve onları kontrol edenler baskın bir rol oynamaktadır. Nitekim Siyaset bilimci Duverger'in de (1986:100) ifade ettiği üzere, kitle iletişim araçlarının kanaatleri etkileme gücü sayesinde hedef kitlenin görüşü yönlendirilebilmektedir. Türk toplumun en güvendiği kurum olarak bilinen ve Cumhuriyetin bekçisi olarak tanımlanan Türk Silahlı Kuvvetleri, geçmişte bünyesinde yer alan ve suç işledikleri hakkında iddialar bulunan bir takım aktörler

nedeniyle, mevcut iktidarın siyasetiyle uyumlu bir yayın politikasına sahip Sabah Gazetesi tarafından bilinerek ya da bilinmeksizin yıpratılmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Unutulmamalıdır ki, görsel öğelerin bilinçli olarak okunması, kişilerin kanaatlerinin 'gösterilen' olaylar karşısında daha sağlıklı olarak oluşmasının önünü açacağı gibi, sunulanın gerçekliğinin de sorgulanmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

AKARSU, B., (1998). **Felsefe Terimleri Sözlüğü**, İnkilap Yayınevi, İstanbul.

ALEMDAR, K. ve ERDOĞAN, İ., (1998). **Başlangıcından Günümüze İletişim Kuram ve Araştırmaları**, MY Yayınları, Ankara.

ARICAN, M. Z. (2001). **Haber Fotoğrafını Oluşturan Öğeler Açısından Türkiye Ulusal Basınında Fotoğraf Seçim Ölçütlerinin Belirlenmesi**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.

BAYRAKTAROĞLU, A. (2004). **Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman Gazetelerinde 11 Eylül 2001 Olayı Haber Fotoğraflarının Kodlanması Üzerine Bir İnceleme**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

BUDAK, S. (2000). **Sosyoloji Sözlüğü**, Bilim Sanat Yayınevi, Ankara.

DUVERGER, M. (1986). **Sosyal Bilimlere Giriş**, çev. Ünsal Oskay, 3.Baskı, Bilgi Yayınları, Ankara.

ERDOĞAN, R.T. (2009). **Başbakanla Gündem**, "Başbakan ERDOĞAN, Fuat Uğur'un yönetiminde Sabah Gazetesi yazarları Mehmet Barlas, Erdal Şafak ve Hasan Bülent Kahraman'ın gündeme ilişkin sorularını AKP Genel Merkezinde yanıtladı", Yayıncı Kuruluş: ATV Televizyon Kanalı, İstanbul, 20 Mart 2009, Saat: 21:30-23:30.

EWEN, S. (1996). **PR! A Social History of Spin**, Basic Books, New York.

GERBNER, G. (1998). "Cultivation Analysis: An Overview", **Mass Communication & Society**, No. 1, s: 175-194.

- GERBNER, G. (2006). "Recleaming Our Cultural Mythology",
<http://www.context.org/ICLIB/IC38/Gerbner.htm>.
- HALL, S. (1973). "The Determinations of News Photographs", **The Manufacture of News**, SAGE Pub., Beverly Hills, California.
- IYENGAR, S. (1988). "New Directions and Agenda-Setting Research", (ed.) Anderson, **Communication Year Book**, vol 11.
- LIPPMANN, W. (1927). **The Phantom Public: A Sequel to "Public Opinion"**, New York
- MACFARLANE, A. (1993). **Kapitalizm Kültürü**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- MARX, K. (1996). **Alman İdeolojisi**, çev. Sevim Belli, Sol Yayınları, İstanbul.
- ÖZÖN, N. (2000). **Sinema, Televizyon, Video, Bilgisayarlı Sinema Sözlüğü**, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul.
- ROGERS, E.M. ve Dearing, J. W. (1988). **Agenda Settings**, Sage Publication, Thousand Oaks, CA, USA.
- RUSSELL, J.B. (2000). **İblis**, Kabalıcı Yayınevi, İstanbul.
- SARTORI, G. (2004). **Görmenin İktidarı**, çev. Gül Batuş-Bahar Ulukan, Kara Kutu Yayınları, İstanbul.
- SCHILLER, H. (1993). **Zihin Yönlendirenler**, çev. Cevdet Cerit, Pınar Yayınları, İstanbul.
- SCHRAMM, W. (1949). "The Nature of News", **Journalism Quarterly**, September, p.
- STEPAN, P. (2000). **Photos That Changed The World**, Prestel, New York.